

РЕЦЕНЗИЯ

от професор д-р Надежда Иванова Михайлова-Сталянова,

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

(н.ст., име, презиме, фамилия – акад. дл. във висшето училище или научна организация)

на материалите, представени за участие в конкурс

за заемане на академичната длъжност „професор“

в Софийския университет „Св. Кл. Охридски“

по област на висше образование **2.1. (Български език – Приложна лингвистика)**

1. Общо представяне на получените материали

Със заповед № РД 38 – 587 от 24.09.2024 г.г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ по съм определена за член на научното жури по конкурс за заемане на академичната длъжност **професор** по професионално направление **2.1. (Български език – Приложна лингвистика)**, обявен в ДВ, бг. 67 от 09.08.2024 г.

За участие в обявения конкурс е подала документи като единствен кандидат **доц. д-р Мирена Атанасова Пацева-Момова**.

Представеният от Мирена Атанасова Пацева-Момова комплект материали е в съответствие с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски“ и включва следните документи:

- автобиография;
- диплома за образователна и научна степен доктор;
- диплома за академична длъжност *доцент*;
- анотация на материалите за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“;
- справка за спазване на минималните национални изисквания за заемане на академичната длъжност „професор“;
- списък на научните трудове;
- списък на цитиранията;
- справка за оригиналните научни приноси на кандидата.

2. Кратки биографични данни на кандидата.

М. Пацева завършва 91 Немска езикова гимназия, София, през 1979 г. През 1984 г. завършва българска филология, ФСлФ, Софийски университет „Св. Климент Охридски“. През 1986 придобива магистърска степен по *История и теория на културата*, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Исторически факултет. През 1991 придобива научната степен „доктор“ в областта на общото езикознание, социолингвистиката и психолингвистиката в Института по езикознание на Руската академия на науките. През 1998 г. получава награда на Ректора на Софийския университет по случай 110-та годишнина от основаването на университета.

3. Обща характеристика на дейността на кандидата.

В периода 1993 - 2000 М. Пацева е хоноруван преподавател по български език, ФСлФ, СУ . През 1999 г. работи като научен сътрудник в Лаборатория по лингвистично моделиране, БАН. От 1999 е асистент по съвременен български език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, ФСлФ, Катедра по български език като чужд. От 2000 до 2009 е главен асистент по съвременен български език в същата катедра. В периода 2003-2005 е лектор по български език и култура в Делхийския университет, Делхи, Индия. От 2013 до 2017 е лектор по български език и култура в университета „Македония“, Солун, Гърция.

От 2010 е доцент по съвременен български език в Софийския университет „Св. Климент Охридски“, ФСлФ, Катедра по български език като чужд.

Води лекционни курсове в Магистърска програма *Приложна лингвистика - преподаване на български език като чужд* - Специфика на преподаването на фонетичните особености на българския език в обучението по БЕЧ, Европейска езикова политика: законова и практическа рамка, както и различни свободноизбираеми дисциплини. От 1993 досега активно преподава български език като чужд на всички нива в програмата Еразъм, ФФ, ФНОИ, ФЖМК, ХФ, ФзФ, МФ.

От 1991 до 2020 г М. Пацева е участвала в над 10 специализации и специализирани школи. Член е на 4 научни организации.

Проектната ѝ дейност е активна – като член на екипите на 14 проекта, ръководител на 4 национални проекта и един на Европейската комисия.

4. Описание на научните трудове.

Тук ще се спра само на публикациите, с които М. Пацева участва в настоящия конкурс и които не са използвани в предишната процедура за доцент, макар че пълният списък на научната продукция е доста дълъг и включва над 50 публикации. Ще бъдат рецензирани 2 монографии, 18 статии и 2 студии.

Основният труд, представен за участие в конкурса, монографията „*Морфологични и прозодични аспекти при акцентуването на съществителни имена в българския език*, 2024, София: УИ „Св. Климент Охридски“, с.440, ISBN 978-619-7433-99-9“, има характер на изследване с принос, който очертава нова научна област: създаване на модел на българското акцентуване през две призми – морфологична и прозодична. Разглежда се влиянието на редица фактори, напр. историята на езика, честотата на употреба на речевите единици и лексикалната организация. Трудът е изключително приносен, защото лексикалното ударение от гледна точка на системния му анализ тук за първи път се разглежда детайлно по отношение на български материал. Новаторски е подходът на анализ на езиковия материал, като иновативността е в доказването на релевантността на теорията на водещата роля на главата по отношение на българското ударение. М. Пацева откроява възможни паралели и с други съвременни подходи като страталната теория на оптималността и кофонологията. Много ценен е методологическият принос, който се състои в прилагането на достиженията на съвременни формални теории при анализа на българските данни. Това създава възможност за съпоставка с други детайлно изследвани езици в посочените теоретични парадигми. Новаторско е дефинирането на редица прозодични характеристики на българския език като *ориентация към дясната граница на основата, неопределеност* и случаи на *бидирекционно* акцентуване.

Трудът е не само строго теоретичен, защото изводите от него биха могли да имат практическо приложение в процеса на преподаването на фонетика и фонология, лексикология и словообразуване, включително и за учители по български език. Те биха били полезни в чуждоезиковото обучение за развиване на правилно произношение, както и за специализирани курсове по проблемите за прозодията.

М. Пацева е включила в публикациите, с които участва в конкурса, и още една монография - *Антропологичен поглед към езика*, София: Парадигма, 204 с. ISBN:954-9536-93-9, *ти при акцентуването на съществителни имена в българския език*, 2024, София: УИ „Св. Климент Охридски“, с.440, ISBN 978-619-7433-99-9. Монографията третира фундаментални въпроси като езиковото начало, биологичните основи на езика, причините и посоките на промените, езиковото разнообразие и за отношенията между езиковите процеси, културата и психиката. Те имат отношение както към теорията, така и към

институционалните приложения на лингвистиката – функционирането на езика, преподаването, езиковата политика и други. Текстът е организиран на базата на противопоставяне на две гледни точки – на универсализма и на релативизма.

Предложените за конкурса статии обхващат различни аспекти от научните интереси и занимания на кандидатката.

Научни статии доклади, публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация .

В конкурса Мирена Пацева участва с 5 статии, публикувани в реферирани в световните бази данни издания. В тях тя е и самостоятелен автор, и участник в авторски колектив. В тях авторката очертава параметрите на инструменталната фонетика и преподаването на български език като чужд, акцентните вариации на префиксите. Предложени са редица интересни и задълбочени наблюдения върху проблематиката на преподаването на български език като чужд, в частност ролята на литературата в чуждоезиковото преподаване, историята на лектората в университета „Македония“ в Солун. И др. Те са приноси и със задълбочените научни разсъждения и актуалния си обект на анализ

Статии и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове – М. Пацева-Момова представя 13 броя. Тук отново основният научен интерес на М. Пацева е насочен към проблемите на овладяването на български като чужд – стереотипните тенденции в усвояването на българското ударение от чуждестранни студенти, усвояване на речевата прозодия на българския език като чужд, параметри на лексикалната прогресия в обучението по български език като чужд, разказът в дейностно ориентираното обучение по български език като чужд, овладяването на акцентна информация и др.

Посочени са научни статии с разнообразна проблематика, свързана с някои измествания на ударенията в гръцките заемки в българския език, теорията *спхота*, глаголни корени на санскрит и някои български паралели и др.

Материалите в конкурса включват и 2 студии студии, публикувани в нереперирани списания - Акцентни модели на някои съществителни от мъжки и женски род, Българското словно ударение в светлината на взаимодействието между прозодия и морфология.

Цитирания:

Сериозността и задълбочеността на приносите на резултатите от научните търсения на Мирена Пацева-Момова се откриват у трудовете на други автори. Тя е цитиран автор, за което

свидетелства справка за цитиранията - посочени са 20 броя в утвърдени научни списания, монографии и колективни томове у нас и в чужбина.

4. Оценка на личния принос на кандидата

Публикациите, приложени за участие в конкурса за професор, са оригинален авторски принос на кандидата и са еманация на научна зрялост и несъмнена висока професионална квалификация. Убедена съм, че научната продукция по профила отговаря на изискванията за заемане на академичната длъжност „професор“.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

По обем, тематична насоченост и научни приноси научната продукция и професионалната дейност на кандидата по конкурса напълно отговаря на изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и Правилника на СУ „Св. Кл. Охридски. Посоченото по-горе показва, че със своята учебно-преподавателска и научноизследователска дейност тя допринася за решаването и обогатяването на теоретикоприложните аспекти на приложната лингвистика. Мирена Пацева-Момова демонстрира висока компетентност в начина на представяне на теории и позиции, идеи и становища.

В заключение ще обобщя, че представените за участие в конкурса трудове имат научно-приложни приноси и се отличават с висока научна стойност и изследователска задълбоченост. Всичко това ми дава основание с пълно убеждение да гласувам **положително** за избирането на **доц. д-р Мирена Пацева-Момова** на академичната длъжност „професор“ в СУ „Св. Климент Охридски“ по професионално направление **2.1. (Български език – Приложна лингвистика)**.

1.12.2024 г.

Рецензент:

(подпис)

Проф. д-р Надежда Иванова Михайлова-Сталянова

(ак. дл., н. ст., име, фамилия)